

14 O pomenu andragoškega svetovalnega dela za odraslega in za družbo

Tanja Vilič Klenovšek

14.1 Uvod

V številnih znanstvenih in strokovnih delih, ki jih je napisala Sabina Jelenc Krašovec, je misel, da je andragoško svetovalno delo vezni člen med odraslim in izobraževanjem, rdeča nit njenih premislekov o vlogi in pomenu svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (Jelenc Krašovec, 2007, 2009, 2011a, 2011b; Jelenc Krašovec in Jelenc, 2003). Jelenc Krašovec je preučevala andragoško svetovalno delo na temeljih, ki jih je v 80. letih v slovenskem prostoru začel postavljati Zoran Jelenc. S knjižico z naslovom *Svetovalno delo pri vzgoji in izobraževanju odraslih* (1982) je zaoral ledino v zavedanje o pomenu svetovalnega dela v slovenski teoriji in praksi izobraževanja odraslih. V uvodu v knjižico je izpostavil, da je tema svetovalno delo že zelo stara, vendar hkrati sodobna in živa, ter poudaril, da svetovanje spremlja človeka skozi ves njegov obstoj, a »vendar še ni tako dolgo, odkar poskušajo ljudje svetovalno dejavnost institucionalizirati, jo sistematično urediti in strokovno izpopolniti« (Jelenc, 1982, str. 7).

Svetovalno delo na področju izobraževanja odraslih oziroma andragoško svetovalno delo je »tisto svetovalno delo, ki rabi odraslemu človeku pri njegovem izobraževanju in vzgoji ter s tem pri oblikovanju njegove osebnosti, da bi lahko ustrezno opravljal svoje funkcije kot odrasla oseba« (Jelenc, 1982, str. 64). S tem svojim prvim delom ter preučevanjem teorije in prakse andragoškega svetovalnega dela v Kanadi in Združenih državah Amerike je Zoran Jelenc v 80. letih postavil tako temelje za predmet Andragoško svetovalno delo v okviru študija pedagogike, smer Andragogika na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kot tudi spodbudil interes za to področje pri Sabini Jelenc Krašovec. Tako je ob zaposlitvi na Filozofski fakulteti v Ljubljani na Oddelku za pedagogiko in andragogiko med drugimi predmeti prevzela tudi predmet Andragoško svetovalno delo. S tem pa stopila na pot nadaljnjege teoretskega preučevanja tega področja in razmišljanja, kaj to pomeni za prakso izobraževanja odraslih.

Vsebine andragoškega svetovalnega dela je povezovala z vsemi ključnimi cilji in vsebinami izobraževanja odraslih v teoriji in praksi ter z njegovo vlogo, ki jo ima v sodobni družbi. Med drugim tudi v tem, da prispeva k pravičnosti, enakopravnosti in družbeni vključenosti vseh odraslih. Pri tem je še posebej zavzeto zagovarjala

pomen zagotavljanja dostopa do izobraževanja in učenja vsem odraslim enako, ne glede na njihov spol, starost, izobrazbo, socialni položaj in druge značilnosti. Zagovarjala je pravico odraslih, da so informirani o možnostih izobraževanja in učenja, ter pravico, da so vključeni v izobraževanje in učenje, ko le-to potrebujejo na katerikoli točki svojega življenja. Zato je v svojih delih misel, da je andragoško svetovalno delo vezni člen med odraslim in izobraževanjem, razširila z mislijo, da je andragoško svetovalno delo tudi dejavnik spodbujanja družbene vključenosti odraslih (Jelenc Krašovec, 2009).

V poglavju pokažemo, da je Jelenc Krašovec s svojim delom pomembno vplivala na konceptualno zasnovo andragoškega svetovalnega dela za odraslega in družbo v Sloveniji ter da so se ob njenem plodnem sodelovanju z Andragoškim centrom Slovenije (ACS) tovrstna spoznanja v večji meri prenesla tako v politiko kot tudi prakso svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih v Sloveniji.

14.2 Andragoško svetovalno delo je vezni člen med odraslim in izobraževanjem ter odraslim in družbeno vključenostjo

14.2.1 Zakaj je pomembno andragoško svetovalno delo

Jelenc Krašovec (2007, 2009, 2011a) je ključne dejavnike, ki narekujejo potrebo po andragoškem svetovalnem delu, videla v hitrih družbenih in ekonomskih spremembah, v spreminjanju pojmovanja odnosov, družbenih in življenjskih razmer vsakega posameznika in celo v spreminjanju vrednot. Te spremembe, ki se ves čas dogajajo, »zajemajo drugačno organizacijo življenja in dela, razmerja delovnega časa, razmerje duševnih in telesnih dejavnosti, spreminja se človekova življenjska in poklicna pot, vrste in profili poklicev, priprava na poklic in poklicne aspiracije« (Jelenc Krašovec, 2011a, str. 11). V takšnih nenehno spreminjajočih se razmerah pa se posameznik srečuje s potrebo po nenehnem izpopolnjevanju samega sebe, po prilagajanju na ustvarjalen način, kar v največji meri lahko zadovolji prav z vseživljenjskim vključevanjem v bolj ali manj organizirane oblike izobraževanja in učenja ter tudi s priložnostnim učenjem.

V zadnjih dvajsetih letih se na splošno v evropskem prostoru vse več ljudi vključuje v izobraževanje in učenje v različnih življenjskih obdobjih, in sicer zaradi potreb pri delu, osebnega življenja ali delovanja v skupnosti. Žal pa je bil po podatkih *Ankete o delovni sili* (Eurostat, 2021) trend rasti deleža vključenosti odraslih v vseživljenjsko učenje (VŽU) (v starosti od 25 do 64 let) za Slovenijo značilen le do konca leta 2011, ko je delež vključenih znašal 16,0 %, zatem pa je začel upadati. Do vključno

leta 2018 je Slovenija z deležem 11,4 % še ostajala malo nad povprečjem Evropske unije (EU), ki je bilo 11,1 % (28 držav), v letu 2019 pa je z deležem 11,2 % že padla pod povprečje EU, ki je bilo 11,3 %. V 2020 je bil ta padec še izrazitejši, saj je bil delež v izobraževanje vključenih odraslih 8,4 %, povprečje EU (27 držav) pa je bilo 9,2 % (Eurostat, 2021).

Poleg tega podrobnejše analize podatkov o vključenosti odraslih v VŽU podobno kot za druge evropske države kažejo tudi za Slovenijo, in sicer da so določene skupine odraslih še posebej nizko zastopane v deležu vključenih odraslih v VŽU. Podatki za leto 2020 odražajo tudi trende, ki so prisotni že nekaj let, in sicer da delež vključenih odraslih v VŽU pada s starostjo (manj vključeni so starejši odrasli) in stopnjo izobrazbe (manj vključeni so odrasli z nizkimi stopnjami izobrazbe in nizkimi ravnmi spretnosti) (Eurostat, 2021).

K ne vključenosti odraslih v VŽU poleg neinformiranosti odraslih o možnostih izobraževanja (Eurydice, 2015, str. 100) prispevajo tudi druge ovire. V strokovni literaturi se najpogosteje navaja delitev ovir po Cross (1981), ki jih je razdelila na: situacijske, institucionalne in dispozicijske. Boeren (2016, str. 57) ugotavlja, da tudi novejši empirični podatki večinoma potrjujejo to delitev, ter dodaja, da splošno gledano prevladujeta predvsem dve temeljni oviri: pomanjkanje časa in pomanjkanje finančnih sredstev.

O vseh teh dejavnikih, ki prispevajo k ne vključenosti odraslih v VŽU, je pisala tudi Jelenc Krašovec. V svoje preučevanje vloge andragoškega svetovalnega dela je vključevala premisleke, kako s svetovalnim delom omogočiti ne vključenim skupinam odraslih dostop in vključenost v izobraževanje in učenje, saj je bila prepričana, da lahko z izobraževanjem pomembno vplivamo tudi na »socialno integracijo, solidarnost in družbeno kohezivnost v razvitih industrijskih družbah« (Jelenc Krašovec, 2009, str. 39).

Andragoško svetovalno delo je videla kot vez med odraslim in izobraževanjem. Pri opredelitvi namembnosti andragoškega svetovalnega dela pa je izhajala iz več dejavnikov, ki ga določajo (Jelenc Krašovec, 2009, str. 43; Jelenc Krašovec in Jelenc, 2003, str. 73):

- različna področja svetovalne pomoči posamezniku: za izobraževanje in učenje, za delo in poklic, za osebno življenjsko pot;
- cilji andragoškega svetovalnega dela: izhajajo iz temeljnega cilja, to je pomagati posamezniku, da uspešno izpelje svoje izobraževanje in učenje;
- funkcije, ki omogočajo učinkovito doseganje ključnih ciljev izobraževanja in učenja: od spoznavanja samega sebe, osebnih in drugih značilnosti, interesov,

sposobnosti, učnih navad in motivacije, do seznanjanja s ponudbo izobraževanja in pomoči pri določanju in udejanjanju ciljev, povezanih z izobraževanjem ter tudi z osebno in poklicno potjo.

Pri opredeljevanju širših ciljev, ki jih dosegamo z andragoškim svetovalnim delom, je kot enako pomembna izpostavljalna oba, ekonomsko učinkovitost in povečanje družbene enakosti:

Svetovalno delo, povezano z izobraževanjem, je dejavnik, ki povezuje izobraževalni sistem s trgom dela in tako optimizira ekonomski dobiček glede na državne investicije v izobraževanje. Vendar ima razvoj svetovalnih dejavnosti še drug pomemben cilj, in sicer povečanje družbene enakosti pri dostopu do izobraževalnih in poklicnih možnosti. (Jelenc Krašovec, 2011a, str. 17)

14.2.2 Opredelitve andragoškega svetovalnega dela

V zadnjih letih se v slovenskem prostoru najpogosteje kot temeljna opredelitev andragoškega svetovalnega dela navaja prav opredelitev, ki sta jo v učbeniku *Andragoško svetovalno delo*¹ zapisala Jelenc Krašovec in Jelenc (2003). Izhodišče opredelitve je prepričanje, da razvijanje in zagotavljanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih izhaja iz potreb odraslih po nadaljnjem izobraževanju in VŽU ter da odrasli potrebuje pomoč pri vključevanju v izobraževanje, pri organiziranju izobraževanja in pri učenju in izpeljavi učenja.

Temeljni cilj in funkcija andragoškega svetovalnega dela je: pomagati posamezniku, da uspešno izpelje svoje izobraževanje ali učenje. Ta temeljni cilj, ki označuje celoto, lahko razčlenimo na vrsto posameznih ciljev, kot so (Jelenc Krašovec in Jelenc, 2003, str. 24–25):

- uresničevanje posameznikovih ciljev, motivov in vrednot, povezanih z izobraževanjem in učenjem;
- krepitev motivacije, zaupanja vase pri izobraževanju in učenju;
- izbiranje ustreznih možnosti in priložnosti za izobraževanje;
- izbiranje in določanje načinov izpeljave in strategij;
- uspešno organiziranje izpeljave izobraževanja in učenja;
- uspešno in učinkovito učenje;
- razvijanje in krepitev sposobnosti za učenje;
- uporaba, uveljavitev in možnosti uporabe pridobljenega znanja;
- spremljanje aktivnosti izobraževanja in učenja.

¹ Prvi izdaji učbenika *Andragoško svetovalno delo* v letu 2003 sta sledili še 2 izdaji, v letih 2009 in 2011.

V poznejši izdaji učbenika (Jelenc Krašovec in Jelenc, 2009) pa sta dodala, da se za temeljnim ciljem andragoškega svetovalnega dela »bolj ali manj implicitno nahajata dva, temu cilju podrejena ali vzporedna cilja«, to sta »optimalen osebnostni razvoj in osebna življenjska pot posameznika« ter »uresničevanje njegovega poklicnega ali delovnega cilja ali poklicne poti« (str. 25).

Jelenc Krašovec je tej prepletenosti različnih vsebin svetovalnega dela v izobraževanju odraslih namenila posebno pozornost ter v svojih delih opozarjala na nevarnost, da v sodobni neoliberalni družbi svetovalno delo za razvoj poklicne poti oziroma delovne kariere posameznika prevlada nad drugimi vsebinami svetovalne podpore, ki jo odrasel potrebuje v procesu izobraževanja in učenja. Zato je, tudi sklicujoč se na znano angleško strokovnjakinjo za razvoj svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih Ravis (1992), zagovarjala pomen razvijanja treh pojavnih oblik razvoja svetovalne dejavnosti, »ki vsaka zase zadovoljuje različne potrebe odraslih po svetovalni pomoči: svetovalno delo kot pomoč pri zaposlovanju, svetovalno delo kot pomoč pri izobraževanju in neodvisno svetovalno delo za učenje«, ob tem pa poudarila, da je za ustrezen razvoj neodvisnega andragoškega svetovalnega dela treba »povečati kohezivnost skupnosti in podpirati razvoj različnih skupnostnih dejavnosti« (Jelenc Krašovec, 2009, str. 49). Te premisleke je povezala tudi s konceptom družbene vključenosti, saj je poudarila, da le-tega ne moremo uresničiti le z izobraževanjem za delo in zaposlitev, saj tako izločimo mnoge skupine odraslih.

Zaradi nevarnosti prevlade kariernega svetovanja (*career guidance*) nad izobraževalnim svetovanjem (*educational guidance*) se Jelenc Krašovec tudi ni strinjala, da se v slovenskem prostoru kot krovni termin za vse svetovalne dejavnosti uporablja termin *vseživljenjska karierna orientacija*, kar je bila pobuda iz vrst strokovnih delavcev na Zavodu RS za zaposlovanje v začetku tega stoletja. Zato je imela pomembno vlogo v delovni skupini, ki je v letih 2010–2011 pripravljala prvi slovenski terminološki slovarček za svetovalne dejavnosti v izobraževanju in zaposlovanju, da je opozorila na ozkost tega termina z vidika vsebine andragoškega svetovalnega dela ter v slovarček umestila tudi termine s področja svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih.² Temeljni termin, ki je umeščen v slovarček, andragoško svetovalno delo (*educational guidance for adults, adult guidance*/svetovalno delo za izobraževanje odraslih), je opredelila³ kot:

2 Med 54 termini, ki so uvrščeni v slovarček, se jih šest neposredno nanaša na področje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih: andragoško svetovalno delo, svetovalce za izobraževanje, svetovalno delo, svetovalno delo za izobraževanje, svetovanje za izobraževanje.

3 Pri pripravi opredelitve tega termina za terminološki slovarček (Kohont idr., 2011) se je obrnila tudi na ACS, saj je želela, da smo usklajeni v tej opredelitvi, da bo tako termin ustrezno umeščen v slovenski prostor in bil konceptualna podlaga tudi za razvijanje te dejavnosti v praksi.

Krovni pojem, ki vključuje tri zvrsti: informiranje, nasvetovanje in svetovanje odraslim, povezano s tremi temeljnimi cilji: pomagati posamezniku, da uspešno izbere, organizira in izpelje svoje izobraževanje in učenje, da bo v skladu z optimalnim osebnostnim razvojem in razvojem osebne življenjske poti posameznika ter bo zagotavljalo tudi uresničitev njegovega poklicnega cilja in karierni poti. (Kohont idr., 2011, str. 20)

Tudi v okviru mednarodnega Erasmus+ projekta *Guidance and Orientation for Adult Learners* (GOAL), v katerem je sodelovala tudi Slovenija, je bila ta prepletenost izobraževalnega in kariernega svetovanja izpostavljena kot pomemben vidik, ki ga morajo upoštevati svetovalci v izobraževanju odraslih. Ne glede na to pa je bila poudarjena ključna vloga izobraževalnega svetovalnega dela za odrasle (*adult educational guidance*), ki s svojimi specifikami pomembno prispeva k večji vključenosti odraslih v VŽU in podpira odraslega, da je na poti izobraževanja in učenja čim uspešnejši in učinkovitejši. Avtorji zaključnega evalvacijskega poročila projekta GOAL (Carpentieri idr., 2018) so enako, kot se uveljavlja v slovenski praksi izobraževanja odraslih, opredelili tri ključne oblike svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (gl. Vilič Klenovšek, 2018, str. 81):

- svetovalna dejavnost pred vključitvijo v izobraževanje: podpira odrasle pri premisleku, ali se vključiti v VŽU in kateri programi izobraževanja bodo za njih primerni;
- svetovalna dejavnost kot integralni del izobraževalnega programa oziroma procesa: vsebina, ki izhaja iz vsebin izobraževalnega programa in potreb posameznika;
- svetovalna dejavnost ob zaključku: podpira odraslega pri premisleku, kako lahko uporabi pridobljeno znanje v izobraževanju, in ga podpira pri načrtovanju njegovih nadaljnjih poti v izobraževanju in/ali pri delu.

Iz del Jelenc Krašovec je razvidno, da je pri opredeljevanju andragoškega svetovalnega dela izpostavljala še en pomemben vidik, ločevanje med tremi zvrstmi svetovalne dejavnosti: informiranje, nasvetovanje in svetovanje. Vsaka nadaljnja zvrst je bolj strukturirana in celostnejša, poleg tega pa vsaka nadaljnja vsebuje tudi prejšnjo zvrst (Jelenc Krašovec, 2011a; Jelenc Krašovec in Jelenc, 2003). Medtem ko gre pri informiranju predvsem za dajanje ustreznih informacij, se pri nasvetovanju »poleg dajanja ali posredovanja informacij in podatkov vključuje tudi razlago in/ali ustrezna pojasnila, s katerimi pomagamo osebi, da reši svoje problem« (Jelenc Krašovec in Jelenc, 2003, str. 51). Svetovanje pa je opredelila kot najzahtevnejšo in najbolj nedirektivno od vseh zvrsti svetovalnega dela, pri čemer gre:

za strokovno zahteven in nemalokrat zapleten proces, ki zahteva bolj poglobljen prijem, navadno traja dlje časa in zahteva stalno medsebojno interakcijo in odnos med svetovalcem in svetovancem. To je celosten in sestavljen proces, kjer svetovalec in svetovavec večinoma skupaj oblikujeta proces pomoči, pri čemer je svetovalec – s svojim znanjem in izkušnjami – pospeševalec posameznikovega razvoja in spreminjanja ter razumevanja celotnega procesa učenja. (Jelenc Krašovec, 2011a, str. 21)

14.3 Vloga ACS pri ohranjanju celostnosti razumevanja in opredeljevanja andragoškega svetovalnega dela

V slovenski praksi izobraževanja odraslih se svetovalna dejavnost razvija pod vodstvom ACS. Na centru smo konec 90. let 20. stoletja izpeljali raziskavo (Vilič Klenovšek, 1999), s katero smo želeli dobiti vpogled v vsebino in obseg svetovalne dejavnosti v tistem obdobju v praksi izobraževalnih organizacij za odrasle v Sloveniji, in sicer v ljudskih univerzah, v srednjih šolah in v zasebnih organizacijah. Poleg tega pa tudi, kakšne so potrebe po nadaljnjem razvoju te dejavnosti v praksi. Rezultati raziskave so pokazali, da se v praksi povečuje potreba po svetovalni pomoči odraslim tako pri njihovem vključevanju kot med potekom izobraževanja in učenja. Hkrati pa le-ta v izobraževalnih organizacijah ni bila zagotovljena v zadostnem obsegu, z ustrezno usposobljenimi izobraževalci oziroma svetovalci in ne organizirana na sistematičen in odraslim pregleden način.

Vsled ugotovljenega stanja, teoretskega preučevanja vloge in ciljev svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih ter primerov dobrih praks v Angliji in na Irskem, smo na ACS v letu 2000 razvili model regionalnega svetovalnega središča za izobraževanje odraslih, ki smo ga pozneje preimenovali v središče za *Informiranje in svetovanje v izobraževanju odraslih* (ISIO). V okviru koncepta dejavnosti središč ISIO pa smo cilje svetovalne pomoči v izobraževanju odraslih opredelili glede na proces izobraževanja, in sicer da moramo svetovalno pomoč zagotoviti v vseh treh fazah poteka procesa izobraževanja in učenja odraslih: pred vključitvijo, med potekom ter ob zaključevanju izobraževanja in učenja (Vilič Klenovšek in Klemenčič, 2002). Vsaka od teh faz vključuje specifične vsebine svetovalne pomoči, ki so prilagojene individualnim potrebam in izobraževalnim (in/ali učnim) ciljem odraslega. Svetovalec pomaga posamezniku, da se lažje odloči in izbere zanj ustrezno izobraževanje, da je v procesu izobraževanja s svetovalno podporo učinkovitejši in uspešnejši ter se ob zaključevanju izobraževanja s svetovalno podporo bodisi lažje odloča za nadaljevanje izobraževanja in učenja bodisi za izbiro ali spremembo zaposlitve, razvoj kariere, večje družbene vključenosti in aktivnega delovanja v družbi (Vilič Klenovšek, 2011).

Na ACS smo ob razvijanju svetovalne dejavnosti v praksi izobraževanja odraslih ves čas upoštevali tudi premisleke in dela Jelenc Krašovec. Z njo smo se povezali pri pripravi vseh ključnih strokovnih gradiv, ki so nastajala v podporo delu svetovalca v izobraževanju odraslih. Tako je kot avtorica ali soavtorica strokovnih priročnikov in učnih gradiv (Jelenc Krašovec, 2007, 2011a, 2011b) s svojimi strokovnimi premisleki o vlogi in pomenu andragoškega svetovalnega dela pomembno prispevala ne le k razvoju teorije andragoškega svetovalnega dela, temveč tudi k njegovemu razvoju v praksi. Z veseljem se je odzvala tudi na povabila ACS, da je s to temo sodelovala na usposabljanjih, ki jih je center organiziral za izobraževalce odraslih, ter tako svoje znanje in izkušnje prenašala ne le na prihodnje andragoge (študente andragogike), temveč tudi na aktivne izobraževalce odraslih.

Pri razvoju dejavnosti središč ISIO smo na ACS izhajali iz pomena neodvisnega andragoškega svetovalnega dela. Ne glede na to, da je bilo središče ISIO umeščeno v eno od izobraževalnih organizacij za odrasle – ljudsko univerzo –, je svetovalno podporo za izobraževanje in učenje ponujalo vsem odraslim v regionalnem oziroma lokalnem okolju, kjer je središče delovalo. Poleg tega se je neodvisnost svetovalnega dela dodatno zagotavljala tudi z vzpostavljeno partnersko mrežo ob vsakem središču ISIO (Vilič Klenovšek in Klemenčič, 2002). Cilji povezovanja različnih organizacij v partnersko mrežo, to je izobraževalnih organizacij, knjižnic, regionalnih razvojnih agencij, centrov za socialno delo, zavodov za zaposlovanje, nevladnih organizacij, predstavnikov podjetij idr., so bili: zagotavljati nevtralnost in celostnost svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, komplementarnost delovanja svetovalnih dejavnosti za odrasle (Zavoda RS za zaposlovanje, Centra za socialno delo, kariernega svetovanja za zaposlene idr.), ozaveščanje in promocija svetovalne dejavnosti in VŽU (Vilič Klenovšek in Klemenčič, 2002).

Do vključno leta 2020 je delovalo 17 regionalnih središč ISIO, z letom 2021 pa se je svetovalna dejavnost v mreži središč ISIO umestila v javno službo na področju izobraževanja odraslih, ki je opredeljena v skladu z *Zakonom o izobraževanju odraslih* (ZIO-1, 2018) in *Smernicami za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba* (Smernice) (Dovžak idr., 2020).⁴

Sodelavci ACS smo sodelovali pri pripravi Smernic ter v več tematskih sklopih prispevali, da je vsebina svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih opredeljena tudi tako, kot je Jelenc Krašovec opredeljevala *namen, cilje in vsebino*

⁴ Od 1. 1. 2021 se svetovalna dejavnost izvaja kot javna služba v izobraževanju odraslih na 34 ljudskih univerzah. Pri tem sta se ohranila koncept in dobra praksa svetovalne dejavnosti v središčih ISIO, dodali pa še svetovalna dejavnost pri ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti odraslih ter svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju.

andragoškega svetovalnega dela. Če izpostavimo le nekatere: (a) ohranili smo neodvisnost andragoškega svetovalnega dela z opredelitvijo ciljev, vsebine in načina delovanja svetovalne dejavnosti; (b) svetovalna dejavnost je namenjena vsem odraslim v lokalnem oziroma regionalnem okolju; (c) analiza potreb odraslih je stalna dejavnost svetovalcev; (d) svetovalna podpora je odraslemu zagotovljena pred, med in ob zaključku izobraževanja; (e) svetovalna dejavnost je organizirana tako, da prispeva k večji dostopnosti, vključenosti, uspešnosti in učinkovitosti izobraževanja in učenja (Dovžak idr., 2020). Prav tako tudi *temeljna načela* dela svetovalcev v javni službi izobraževanja odraslih vključujejo načela, ki poudarjajo tudi ključne cilje andragoškega svetovalnega dela, kot so: načelo enakih možnosti in dostopnosti za vse; načelo brezplačnosti in posebne pozornosti ranljivim skupinam v družbi; načelo strokovnosti, ki vključuje zaupnost, spoštljivost, usmerjenost k odraslemu, objektivnost in nepristranskost, informiranost in spremljanje ter upoštevanje posameznikovih potreb in njegovih kulturnih, socialnih, izobraževalnih in drugih značilnosti (Dovžak idr., 2020). In nenazadnje, skladno s prizadevanji Jelenc Krašovec (2009, 2011a, 2011b) smo poudarili, da je ključni dejavnik kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih tudi ustrezno usposobljen svetovalec.

14.4 Kdo je andragoški svetovalec in kdo vse uporablja spretnosti andragoškega svetovanja

Andragoški svetovalec (Jelenc Krašovec, 2011a) ali svetovalec v izobraževanju odraslih (Dovžak idr., 2020) je ključni dejavnik kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih. O tej temi je Jelenc Krašovec (2009, 2011a, 2011b) pisala v več svojih prispevkih, pri čemer se je sklicevala na znano evropsko raziskavo o kadrih v izobraževanju odraslih *ALPINE – Adult learning professions in Europe* (Research voor Beleid in PLATO, 2008). V njej so strokovnjake, ki delujejo v izobraževanju odraslih, razdelili glede na dejavnosti in vloge, ki jih ti opravljajo, med njimi tudi svetovalno delo. Pri tem je opozorila, da je način, kako bodo andragoški delavci izvajali informiranje in svetovanje, odvisen od več dejavnikov: »od tega, ali gre za splošno, poklicno, formalno ali neformalno izobraževanje odraslih; od potreb, možnosti in želja različnih skupnosti in organizacij; od sistemskih možnosti celostnega področja izobraževanja odraslih v neki državi; od razvitosti področja izobraževanja odraslih itn.« (Jelenc Krašovec, 2011a, str. 13). Izhajajoč iz prakse izobraževanja odraslih je opozorila, da se svetovalno delo sicer pojavlja pri delu različnih profilov kadrov v izobraževanju odraslih (učitelji, mentorji, organizatorji izobraževanja, svetovalci), a z različno vsebino, globino in obsegom svetovalne pomoči. Andragoške delavce, ki niso svetovalci, vendar pri svojem delu z odraslimi izvajajo

tudi svetovalno podporo pri izobraževanju in učenju, je videla kot pomembne pri zagotavljanju pomoči odraslim za uspešnejše in učinkovitejše izobraževanje in učenje. Vendar je tudi dodala, da »[n]ajzahtevnejšo zvrst andragoškega svetovalnega dela – svetovanje – lahko ustrezno izvajajo le za to usposobljeni svetovalci, saj potrebujemo za kakovostno svetovanje posebne pogoje in posebno strokovnost« (Jelenc Krašovec, 2011a, str. 15).

Tem strokovnim premislekom smo sledili tudi na ACS. Razvijanju »posebne« strokovnosti smo in še namenjamo posebno pozornost, saj delo svetovalca v izobraževanju odraslih obsega kompleksne in zahtevne naloge. Poleg tiste temeljne, zagotavljanje neposrednega svetovalnega dela, opravlja še druge naloge: načrtovanje, spremljanje in evalviranje, razvoj, partnersko mreženje, promocijo, presojanje in razvijanje kakovosti (gl. Dovžak idr., 2020, str. 28). Razvili smo dve vrsti programov usposabljanja: (a) temeljni program usposabljanja za nove svetovalce v središčih ISIO, in (b) različne programe za stalno strokovno izpopolnjevanje tako svetovalcev v središčih ISIO kot tudi drugih strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih, katerih del nalog je tudi svetovalno delo (Vilič Klenovšek, 2010).

Na ACS smo popis nalog, ki jih opravlja svetovalce v izobraževanju odraslih, v letu 2018 nadgradili s premislekom o kompetencah (Dobrovoljc in Vilič Klenovšek, 2018), ki jih za kakovostno izvajanje svetovalne dejavnosti potrebuje svetovalce v izobraževanju odraslih, pri čemer smo izhajali iz opredelitve kompetenc svetovalca v izobraževanju odraslih v projektu GOAL. Tu so kompetence opredeljene glede na znanje (s področja izobraževanja odraslih, trga dela in svetovanja), spretnosti svetovanja, medosebne kompetence in osebne lastnosti (Dobrovoljc idr., 2018). Seznam kompetenc je dobra podlaga za spremljanje njihove razvitosti s strani svetovalca ter podlaga za krepitev njegove strokovnosti. V nadaljnjem razvoju želimo okrepiti odgovornost svetovalca za stalen profesionalni razvoj, ki naj temelji tudi na (samo)refleksiji lastnega dela ter na tej osnovi načrtovanem stalnem strokovnem izpopolnjevanju. V prakso dela svetovalca v izobraževanju odraslih želimo vpeljati supervizijo⁵ kot del profesionalnega usposabljanja (gl. Dovžak idr., 2020, str. 35). V sodobnih strokovni literaturi pa se poudarja tudi pomen drugih oblik samorefleksije lastnega dela, npr. intervizija in kolegialni coaching (več v Vilič Klenovšek, 2020, str. 33).

5 Supervizija je proces specifičnega učenja in razvoja, pa tudi metoda podpore pri strokovnem reflektiranju, ki svetovalnemu delavcu omogoča, da osvoji nove profesionalne in osebne uvide kot lastno izkušnjo. Pomaga mu, da praktične izkušnje integrira s svojimi teoretičnimi znanji, da pride do svojih lastnih rešitev problemov, s katerimi se srečuje pri delu, da uspešneje obvladuje stres in gradi svojo profesionalno identiteto (Žorga, 2002).

14.5 Zaključek

V pričujočem poglavju smo pokazali pomen in večrazsežnost dela Jelenc Krašovec pri razvoju andragoškega svetovalnega dela v slovenskem prostoru ter prenašanje slednjih spoznanj v politiko in prakso svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, predvsem prek njenega plodnega sodelovanja z ACS. Poglavje zaključujemo z njenimi besedami, zapisanimi v učnem gradivu, namenjenem usposabljanju andragoških delavcev za svetovalno delo v izobraževanju odraslih:

Andragoško svetovalno delo, v taki ali drugačni obliki, je v današnjem sistemu izobraževanja odraslih nepogrešljiv člen, ki učencem se odraslim pomaga pri uresničevanju ciljev, povezanih z učenjem in izobraževanjem. Tudi za andragoško svetovalno delo velja – podobno kot za področje izobraževanja odraslih –, da ga definirata pestrost in raznolikost, njegov razvoj pa je odvisen od izobraževalne politike in možnosti, da se prizadevanja strokovnjakov glede njegovega razvoja uresničujejo. Izredno pomemben dejavnik so vsi strokovnjaki, ki sodelujejo v procesu pomoči odraslim pri učenju. Boljše kot je njihovo zavedanje o pomenu dejavnosti andragoškega svetovalnega dela, več bodo pripravljene vlagati v razvoj lastnih znanj in usposobljenosti za kakovostno svetovalno delo z odraslimi. Niso pomembni le svetovalci, ki so za andragoško svetovalno delo posebej usposobljeni in je to njihova temeljna dejavnost, temveč vsi andragoški delavci, vključno z organizatorji izobraževanja, učitelji, mentorji, tutorji, strokovnimi sodelavci, knjižničarji in drugimi, ki se z odraslimi udeleženci srečujejo v procesu izobraževanja. Njihova pripravljenost za pomoč, empatičnost in razumevanje, ki temeljijo na ustreznem znanju in osebnostnih lastnostih, so pogosto dejavnik, ki prevesi odločitev odraslega glede njegovega/njenega nadaljnjega izobraževanja. So pomembni člen pri zagotavljanju večje dostopnosti odraslih do izobraževalnih možnosti in uspešnejši izpeljavi in dokončanju njihovega izobraževanja. (Jelenc Krašovec, 2011b, str. 16–17)

Literatura

- Boeren, E. (2016). *Lifelong learning participation in a changing policy context: An interdisciplinary theory*. Palgrave MacMillan.
- Carpentieri, J. D., Lister, J., Cara, O. in Popov, J. (2018). *GOAL final cross country evaluation report*. UCL Institute of Education.
- Cross, K. P. (1981). *Adults as learners*. Jossey-Bass.

- Dobrovoljc, A., Kunčič Krapež, B., Vilič Klenovšek, T. in Višekruna, T. (2018). *Svetovanje odraslim v izobraževanju: Projekt GOAL: Nacionalno evalvacijsko poročilo za Slovenijo*. Andragoški center Slovenije.
- Dobrovoljc, A. in Vilič Klenovšek, T. (2018). *Kompetence svetovalca v svetovanju odraslim v izobraževanju*. Andragoški center Slovenije.
- Dovžak, K., Fischinger, L., Marentič, U., Kruder, B., Vilič Klenovšek, T., Zagamajster, M., Dobrovoljc, A., Jug Došler, A., Rozman, P. in Centrih, F. (2020). *Smernice za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba*. Andragoški center Slovenije.
- Eurostat. (2021). *European Union Labour Force Survey (EULFS)*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-labour-force-survey>
- Eurydice. (2015). *Adult education and training in Europe: Widening access to learning opportunities: Eurydice report*. Publications Office of the European Union.
- Jelenc, Z. (1982). *Svetovalno delo pri vzgoji in izobraževanju odraslih*. Dopisna delavska univerza Univerzum.
- Jelenc Krašovec, S. (2007). Potrebe odraslih po izobraževanju in učenju – Vloga andragoškega svetovalnega dela. V T. Vilič Klenovšek (ur.), *Svetovalni pripomočki v izobraževanju odraslih* (str. 21–32). Andragoški center Slovenije.
- Jelenc Krašovec, S. (2009). Andragoško svetovalno delo kot dejavnik spodbujanja družbene vključenosti odraslih. *Andragoška spoznanja*, 15(4), 38–51.
- Jelenc Krašovec, S. (2011a). Andragoško svetovalno delo v podporo izobraževanju in učenju odraslih. V T. Vilič Klenovšek in J. Rupert (ur.), *Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih* (str. 11–32). Andragoški center Slovenije.
- Jelenc Krašovec, S. (2011b). *Andragoško svetovalno delo v podporo izobraževanju in učenju odraslih: Učno gradivo* [neobjavljeno gradivo]. Andragoški center Slovenije.
- Jelenc Krašovec, S. in Jelenc, Z. (2003). *Andragoško svetovalno delo* (1. izd.). Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
- Jelenc Krašovec, S. in Jelenc, Z. (2009). *Andragoško svetovalno delo* (2. izd.). Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
- Kohont, A., Tacer, B., Hrovatič, D., Urbanc, K., Vidmar, T., Toličič Drobež, Ž., Jelenc Krašovec, S., Pečjak, S., Jurišević, M., Niklanovič, S., Dedić, S. in Bučar Markič, S. (2011). *Terminološki slovarček karijerne orientacije 2011*. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
- Research voor Beleid in PLATO. (2008). *ALPINE – Adult learning professions in Europe: A study of the current situation, trends and issues: Final report*. Research voor Beleid.
- Rivis, V. (1992). *Guidance for adult learners: The new challenges: Towards a national strategy* [neobjavljeno gradivo]. UDACE.

- Vilič Klenovšek, T. (1999). *Analiza potreb po bolj organiziranem in celostnem zagotavljanju svetovalne podpore odraslim v izobraževanju in učenju* [neobjavljeno gradivo]. Andragoški center Slovenije.
- Vilič Klenovšek, T. (2010). Usposabljanje svetovalcev v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih. *Andragoška spoznanja*, 16(3), 72–81.
- Vilič Klenovšek, T. (2011). Različne oblike svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih. V T. Vilič Klenovšek in J. Rupert (ur.), *Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih* (str. 33–48). Andragoški center Slovenije.
- Vilič Klenovšek, T. (2018). Andragoško svetovalno delo med teorijo, izobraževalno politiko in prakso. *Andragoška spoznanja*, 24(2), 79–88.
- Vilič Klenovšek, T. (2020). *Osebj*. V T. Vilič Klenovšek in U. Pavlič (ur.), *Kazalniki kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih* (str. 31–35). Andragoški center Slovenije.
- Vilič Klenovšek, T. in Klemenčič, S. (2002). *Svetovanje v izobraževanju odraslih*. Andragoški center Slovenije.
- Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1). (2018). *Uradni list RS*, št. 6/18 in 189/20 – ZFRO. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7641>
- Žorga, S. (2002). *Modeli in oblike supervizije*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.